

Sancti Hieronymi Stridoniensis Operum, Tomi ...

Continens Commentaria Super Psalmos; Quibus accessit Psalterium ipsum ex Hebraico ab ipso Hieronymo Latinitate donatum ... Multis In Locis Avcta

...

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1616

Mariani Victorii Reatini, Episcopi Amerini, Censura in Septimum Tomum horum Commentariorum super Psalmos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75125](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75125)

MARIANI VICTORII REATINI, EPISCOPI AMERINI,

*Censura in septimum Tomum horum Commenta-
riorum super Psalmos.*

NIL humana in vita difficilius, quam veritatem inuenire; nihilque periculo-
sius, quam coniecturis incertisque argumentis illam querere, quaestamque
pro certo asserere, & inuulgare: praesertim ubi tempore, cuius filia veritas ap-
pellatur, illa obscuratur potius quam clarescit. Veterum Ecclesiae procerum
multa ingenij eorum sublimitatem testantia extant monumenta, plurima in-
terciderunt, nonnulla ita mentis titulis obscurata sunt, vt quem olim aucto-
rem habuerint, quibusque conscripta temporibus sint, inueniri nequaquam
possit. Hac autem in re tantò periculosius peccatum est, quantò ea, quae ab infe-
rioris classis hominibus conscripta sunt, doctis principibusque eloquentiae viris
adscripserunt. Nullus fermè antiquorum patrum est, qui in hanc infelicitatem non inciderit, & qui
suo nomine alienis operibus non legatur. Diuus autem Hieronymus eò amplius hac labe infectus est, quò
ingenij illius sublimitas, doctrinaeque magnitudo, ita mirabilem illum toti reddidit orbi, vt eum imita-
ri certatim omnes contenderint. Hos Commentarios in omnes Dauidicos Psalmos Hieronymi fuisse,
& à Hieronymo editos tota olim, nemine retractante, antiquitas credidit: Inualescentibus deinde ho-
minum ingenijs, mentisque aciem acrius intendentibus, doctrinaeque gustum à salua, non ab opinione
diudicantibus, coeptum est negari, quod antea pro vero asserabatur: vocataque in dubium quaestione,
vtraque sententia propugnatores suos inuenit: eoque contendendo, dubitandoque progressum est, vt
potius Hieronymi labores hos non fuisse, quam cuius illi auctoris fuerint, apud doctos eruditosque ali-
quos inualuerit. Rationes, quae à Hieronymo opus diuellunt, Sixtus Senensis libro quarto Bibliothecae
sanctae (vt Erasimum omittam) aliquot non ineptè nec ineruditè retulit. Nos alias nihilo imbecilliores in-
uenimus: sunt autem illae huiusmodi. Primo, auctor posthabito historiae sensu, ipsiusque literae exposi-
tione, contra ipsius Hieronymi perpetuo retentam consuetudinem, omisissimam in folis allegoriis tropolo-
gijque versatur: de Christo & Ecclesia cuncta mysticè tantum interpretans. Hebraicam deinde Grae-
camque eruditionem, qua omnia D. Hieronymi opera fcaerant, nullam ferme admiscet: & sicubi eam in-
terponit, aliunde quam à fonte petitam, & mutuo potius ab aliis acceptam, quam à se ipso proditam, vi-
detur. Tertio multa in his Psalmis auctor interpretatur, quae cum expositione Hieronymiana, quam ali-
bi ille prodidit, ex diametro pugnant: veluti cum Psalmo 104. Cynonyam, caninam muscam exponit:
cum tamen Hieronymus in fine Epistolae ad Suniam, & Fretellam *κυνονίαν* Cœnomyam magis legat, &
omne muscarum genus interpretetur, in quem sensum *κυνονίαν*, id est, omnimodam muscam Aquila
vertit: & 8. Exodi capite legitur: Quòd si non dimiseris eum, ecce ego immitam in te, & in seruos tuos,
& in populum tuum, & in domos tuas omne genus muscarum: & implebantur domus Ægyptiorum
muscis diuersi generis. Psalmum octagesimum nonum, cuius refugium factus es
nobis, Moyse esse, & à Moyse editum vnà cum aliis decem sequentibus, Hieronymus, dum illum ad pre-
ces Cypriani presbyteri exponit (inuenies autem eum volumine tertio, Epist. 139.) multis contendit. Ho-
rum autem Commentariorum auctor Moyse eum esse apertè inficiatur: in expositione Psalmi decimi-
tertij testimonium Pauli in tertio capite ad Romanos, quod Hieronymus in proemio libri decimifexti
super Esaiam, ex Esaiasumptum asserit, hic ex Deuteronomio acceptum asseuerat. In Psalmo sexagesimo
secundo, eo versu, ubi nos legimus: Quam multipliciter tibi caro mea, hic auctor nihil amplius addit,
cum tamen D. Hieronymus expositione super 16. & 44. Ezechielis caput, iuxta alia exemplaria asserat
legi: Quomodo consumpta est, siue contabuit caro mea. Et ne lectorem longius traham, quantum ho-
rum Commentariorum expositio ab ipsius Hieronymi expositione interdum dissideat, non solù ex Psal-
mis 44. 89. & 126. quos tertio volumine à Hieronymo expositos inuenies, scire quis poterit: verum mul-
tò amplius, certiusque ex indice, quem nos ex locis Psalmorum ab ipso Hieronymo sparsim interpreta-
tis in vnum collegimus, deprehendet. Quarto phrasis ipsa, & dictionis genus, quod istis Commentarijs
continetur, ita à Hieronymiano stylo dissidere videtur, vt Hieronymi opus esse nemo in illius lectione
exercitatus affirmare certo possit. Nam praeter quod per Homilias Psalmos exponit, & conciso dictio-
nis genere contra Hieronymi consuetudinem vitur, excurrit saepe in concionum formulas, & audito-
res ineptis verborum repetitionibus interpellat, maioremque Psalmorum partem, prece aliqua ad Deum
fusa concludit. Psalmum 118. vti longissimum, tribus Homilijs se expositurum pollicetur, & in expo-
sitione 111. Psalmi, hora se iam excludi à persequenda expositione asserit. In fine Psalmi 142. se Psalmos per
Homilias interpretatum etiam eis, qui Latinam linguam ignorabant, ostendit. Dum primum Psalmum
interpretatur, ait apud Hebraeos primum & secundum Psalmum eundem esse, idque in Apostolorum Actis
comprobari prodit, cū tamen Act. 13. Paul. dicat: Et nos vobis annuntiamus eam, quae ad patres nostros re-
promissio facta est: quoniam hanc Deus adimpleuit filijs nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalm. 2. scriptum
est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. In Ps. 118. sub litera Nun legit, Anima mea in manib. tuis semper:

secun-

secundum quod Græce apud vulgata exemplaria legitur, mox subdit: & in alio loco dicit: Anima mea in manibus meis: tanquam alio in loco testimonium istud reperiatur, cum tamen non alibi illud ponatur, sed ipse idem locus diuersè scribatur: scilicet, vel in manibus meis, vel in manibus tuis. De qua re Hieronymus ad Suniam, & Fretellam ita scribit: Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus. Pro quo in Græco legisse vos dicitis *εν ταις χειραις*, id est, anima mea in manibus tuis semper. Sed sciendum est & apud Hebræos, & apud Septuaginta & apud omnes alios interpretes scriptum esse, in manibus meis, & non in manibus tuis: quod Hebraicè dicitur *בבני*: & omnes apud Græcos Ecclesiastici interpretes istum locum sic edisserunt, & est breuiter hic sensus. Quotidie periclitor, & quasi in manibus meis sanguinem meum porto: & tamen legem tuam non obliuiscor. Hieronymi similiter opus non esse ostenditur, ex eo quòd in expositione Psalmi decimifexti, dum interpretatur versiculum illum: De absconditis tuis adimpletus est venter eorum, Eucherium citat: cum tamen Eucherius Lugdunensis Ecclesiæ Episcopus, posterior aliquanto Hieronymo fuisse credatur: utpote qui Petronio Bononiensi antistiti, ut ipse in Epistola ad Valerianum testatur, synchronos floruerit, anno Christi CCCCXXVII. Quamobrem Hieronymus nec in Catalogo, nec alibi Eucherij meminit. Sub initium Commentarij in Psalmum 132. ait se fratrem sæcularem habere (fuit enim monachus horum Commentariorum auctor) cum tamen Paulinianus Hieronymi frater, quem solum eum habuisse proditur, presbyter fuerit, & ab Epiphanio Salaminæ Cypri Episcopo, Diaconatus, & Presbyteratus ordinem susceperit. In enarratione eiusdem Psalmi, ait non esse illius temporis de sacerdotibus dicere vestimentis: cum tamen D. Hieronymus de illis docet, copioseque ad Fabiolam scripserit, suosque illos labores, nihil retractans, sæpe referat, ut facit in Commentarijs super Ezechielem capite 9. & 44. Hieronymus omnes suos labores modo Paulæ, & Eustochio; modo Eusebio, & Exuperio, modo alijs dicat. Auctor autem horum Commentariorum neminem, cui illos inferbat, in proœmio nominat: Imò hominis opus esse, qui ex Origenis expositionibus, aliquibus additis, aut detractis, illos collegerit: & instar eorum qui orbem ipsum in breui tabella depingunt, quicquid ille in tomis vel Homilijs latè disseruit, in angustum commentariolum retulerit, ex eo dem proœmio clarè diserteque apparet. Qui autem contrariam asserunt opinionem, & Hieronymi opus esse magis contendunt, Augustini testimonium proferunt. Ille enim Hieronymum super Psalmos scripsisse dilucide asseruerat: quod ipsum prodit etiam ipse Hieronymus. Dum enim tertium Abacuc caput interpretatur, & quid Sela, quod Septuaginta Diapsalma verterunt, sit, tractat, ita ait: De Diapsalmate quod Hebraicè dicitur *סלה* in Psalterio plenius disputatum est: de qua re Psalmi quarto ab auctore horum Commentariorum pertractatum fuit. Ipse autem Hieronymus in Epistola ad Marcel- lam, quæ est 138. latius de hac re disserit. Rursus proœmio in Malachiam Prophetam ita scribit: Tempus quoque, titulusque conueniunt, quod & in Psalmis diximus: qui titulos non habent, eorum esse credendos, quorum priores Psalmi nominibus prænotati sunt. Verum hoc alterum argumentum contrariam potius astruit opinionem: quippe cum hoc ipsum nequaquam in his Commentarijs scriptum reperitur, sed potius in expositione Psalmi octuagesiminonij ad Cyprianum presbyterum: quam tertio volumine Epistola 139. legere poteris. Magnum autem pro hac sententia argumentum est, quod in expositione secundi Psalmi, dum interpretatur illum versiculum, Apprehendite disciplinam, auctor horum Commentariorum ita scripserit: Pro eo quod in Græco dicitur *δραματις ποιησις*, in Hebræo legitur *בשקרי*: quod interpretari potest, Adorate filium. Apertissima itaque de Christo prophetia, Adorate filium; ne forte irascatur Dominus, hoc est Pater. Hanc autem Hieronymi versionem, interpretationemque esse, negari non potest, ipsomet Hieronymo libro primo aduersus Rufinum ita hac de re prodente: illud quoque carpere dicitur, quod secundum Psalmum interpretans, pro eo quod legimus in Latino, Apprehendite disciplinam, & in Hebræo volumine scriptum est *בשקרי*, dixerim in commentariolis meis, Adorate filium: & rursus omne Psalterium in Romanum vertens sonum, quasi immemor expositionis antiquæ, posuerim, Adorate purè. Quod utique sibi esse contrarium omnibus pater: & reuera ignoscendum est ei, si ignoret linguæ Hebraicæ veritatem, qui interdum & in Latinis hæsitat, ut *בשקרי* (ut verbum de verbo interpretet) *καταδουλοποιε*, id est, deosculamini, dicitur. Quod ego nolens transferre putidè, sensum magis secutus sum; ut dicerem, Adorate. Quia enim qui adorant, solent deosculari manum, & capita submittere, quod se beatus Iob elementis & idolis fecisse negat, dicens: Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè: & lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo: quæ iniquitas maxima est, & negatio contra Deum altissimum: & Hebræi iuxta linguæ suæ proprietatem deosculacionem pro veneratione ponunt, id transtuli quod ipsi intelligunt, quorum verbum est, *בר*. Bar autem apud illos diuersa significat. Dicitur enim & filius, ut est illud Bar-Iona filius Columbæ, & Bartholomæus filius Prolomæi, & Barthimæus, & Bariehu, & Barabbas, Triticum quoque & spicarum fasciculus, & electus ac purus. Quid igitur peccaui, si verbum ambiguum diuersa interpretatione conuerterem? & qui in commentariolis, ubi libertas est disserendi, dixeram, Adorate filium, in ipso corpore, ne violentus viderer interpres, & Iudaicæ calumniæ locum darem, dixerim, Adorate purè, siue electè: quod Aquila quoque & Symmachus transtulerunt. Quid ergo Ecclesiasticæ fidei nocet, si doceatur lector, quot modis apud Hebræos vnus versiculus explanetur. Hactenus Hieronymus. Opus autem Hieronymi esse illud quoque confirmat, quod in expositione primi Psalmi auctor asserit se in Cæsariensi Bibliotheca (in qua versatum Hieronymum nemo ignorat) Origenis exemplar de Psalmis vidisse, quod ipsiusmet Origenis manu exaratum fuisse in expositione quarti Psalmi demonstrat. Fuisse autem Hierosolymus quoque auctorem, ex Psalmo 119. clarè apparet. Congruit quoque auctoris tempus cum Hieronymi tempore: Vixit enim quadringentis annis à Christo nato: & si quadraginta pro quadringentis Psalmo 108. dum exponit, Non sit illi adiutor, in impressis antea codicibus legeretur. Loquens autem de tempore suo Hieronymus ita in expositione tertij capitis Osee scribit: Post passionem Domini Saluatoris

vsque in presentem diem, paulominus quadringentesimus annus expletur: & quantum tēporis refideat vsque ad diem iudicij, nec angeli nouerunt, nec filius. Congruit etiam professio, quippe cū auctor horum Commentariorum monachus, sicut Hieronymus, fuerit: quod ipsum tum alibi, tum ex interpretatione Psalms 119. & 132. clarè apparet. Citat etiam, quæ stata Hieronymi consuetudo est, sæpe non solum Septuaginta, sed etiam Aquilam, Symmachum, & Theodotionem, interdumque quintam, & sextam editionem. Adde quod in expositione Psalms 133. dum enarrat versiculum illum, Qui stas in domo Domini (loquens de Arrianis, vt reor) ita ait: Caterum ante annos quindecim, aut viginti, parietes omnes hic Ecclesiarum hæretici possidebant: Ante viginti enim annos omnes Ecclesias has hæretici possidebant; quod tempus cum Hieronymi tempore maxime congruit. Exponens quoque Psalmum 76. id ipsum prodit de Asaph, quod Hieronymus Matthæi 13. scribit: scilicet, quod pro Asaph Esaias scriptum esset, vbi dicitur, Vt impleretur quod dictum erat per Esaiam Prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi. Quod quia in Esaiâ non reperiebatur (Asaph enim nomen ignotum erat) ab Asaph Esaiæ nomen fuit: sunt autem verba ista in Psalmo 77. qui ab Asaph editus, Asaph nomine inscribitur. Pro eadem sententia facit, quod commentariorum horum auctor semper fere Septuaginta, rarò ipsius Hieronymi interpretationem citat. Aliquando vtramque simul admiscet: quod facile ex locis testamenti veteris, dum eos in medium profert, agnoscere quis poterit. His alijsque rationibus in medium adductis, quænam verior sententia sit, doctis viris minime adhuc compertum. Quæ res in causa fuit, vt inter genuina Hieronymi opera, quæ sex voluminibus comprehensa sunt, & inter aliena ab eo quæ duobus postremis tomis clauduntur, hoc super Psalmos volumen, ex sententia felicitis memorie Pij V. summi Pontificis, cuius mandato hi omnes labores à nobis infumpti sunt, veluti dubium locaretur. Si quis tamen sententiam meam scire concupiscat; audiat me illius esse opinionis, Commentarios istos Hieronymi esse: stylum autem propterea variare, saluamque hominis non esse eandem quæ in cæteris illius operibus gustatur, quia per Homilias ab alio expositione collecta, non scripto sint enarrati. Monachis enim qui in Bethlehem Domino seruiebant, illos exposuit: sic autem editum fuisse opus, ex ipsomet multis in locis clare apparet. Quod autem verbo non scripto emittitur, quin in multis ab ijs quæ scriptura diligenter produntur, dissideat, nemini ambiguum esse puto. Non enim potest quis, dum ex templo orationem fundit, eum dictionis tenorem seruare quem custodit is qui sedulo ac præmeditate conscribit. Scripturæ etiam testimonia variè, dum memoriter ea refert, huiusmodi enarrator vsurpat: locaque ipsa scripturæ diuersa ab eo quod alibi factum sit, sæpe interpretatur. Spiritus enim sanctus vno sine scripturæ expositionem nõ claudit: sed ad animarum profectum modò vnam suggerit, modò aliam. Quòd si in his Commentarijs diuersa interdum prodantur ab eis quæ alibi à Hieronymo prodita sunt, hoc expositionem ipsam Hieronymi esse, propterea minime infringit. Quis enim veterum patrum est qui idem testimonium diuersè interdum non interpretetur? & qui modo vnius opinionis fuerit, alterius postea factus non sit? Eucherius quoque, & si iunior aliquanto Hieronymo fuerit, eodem tamen vixit tempore: nec abhorret à vero, vt quod ille iuuenis scripserit, senex iam Hieronymus recensere poterit: nisi forte, quod sæpe accidit, adiectum ab alio illud testimonium fuerit. Parumque refert, quod nec in Catalogo, nec alibi de Eucherio Hieronymus meminerit: quando alios multos scriptores ab eo in Catalogo, vti est Divus Augustinus, omisos, constat: idque accidit, vel quia eorum opera minime legerit, vel quia post editum Catalogum in eius manus illa peruenerint. Futilia sunt cætera argumenta, quæ à Hieronymo opus diuellunt. In Psalmis enim mysticus potius sensus, quam historicus querendus est: Propterea mirum non est, si historicum sensum in his Commentariolis Hieronymus omiserit, & si per Homilias eos exponens precibus ad Deum fuis illos sæpe concluderit. Nec verum est, varias interpretationes, linguarumque diuersitatem raro eum admiscuisse: constat enim ex ipso opere contrarium, & si vulgatam tantum tunc Septuaginta editionem ille interpretari rationabilis esse duxerit, quàm ignotas Monachis alias admiscere. Frater quoque illius Paulinianus, & si presbyter fuerit, non erat forte presbyter cū id diceret Hieronymus; aut alium in sæculo habebat fratrem, quem nos ignoramus. Simili facilitate refellitur quod de Cynomyia de testimonio ex Deuteronomio accepto, item de vestibus sacerdotalibus dicitur: sunt enim hæc, & huiusmodi argumenta, quæ ea facilitate refelluntur qua etiam dicta sunt: imò potius indigna quæ tam sanctum ac eruditum opus, dignumque quod Hieronymo adscribatur, in dubium vertant. Potuit enim animaduertere postea non Cynomyiam, sed Cœnomyiam legendum esse, & testimonium quod putauit ex Deuteronomio acceptum, sumptum potius fuisse ex Esaiâ. Et quatenus ad sacerdotales vestes pertinet, de eis adhuc illum non scripsisse; propterea nullam de hoc libro mentionem egisse. Accedit ad sententiam nostram, quòd auctor mentionem non facit nisi de illis hæreticis qui ante Hieronymum vixerunt: vtputa de Arrianis, Eunomianis, Macedonianis, Noatianis, Manichæis, Marcionitis, & similibus: & ex auctoribus testimonia non profert, nisi eorum quorum proferre solet ipse Hieronymus, cuiusmodi est Origenes, Lactantius, Hilarius, & Iosephus, cuius *ἀρχαιολογίας* vt Hieronymus alibi, libros nominat. Et (quod maxime me mouet) in Bethlehem auctorem horum Commentariorum degisse, ex nonagesimi quinti Psalms expositione colligitur: Vt omittam Commentarios istos Hebræicæ Græcæque eruditionis splendoribus multis in locis illustratos: satisque ex illis apparere, eorum auctorem harum linguarum peritiam optime calluisse. Falsum præterea est, horum Commentariorum expositionem ab expositione D. Hieronymi alibi de Psalmis prodita, dissideat: variat enim interdum potius, non autem dissideat: Imò potius ex Commentario Psalms 12. apparet, auctorem eadem prodidisse de illis versibus quos is Psalmus in Hebræo non habet, quod Hieronymus alibi prodidit. Et ex fine Psalms quadagesimi constat, eadem auctorem tradere de partitione Psalterij, quæ Hieronymus ad Sophronium Epistola 134. prodat. Eodem modo legere principium Psalms 21. quo Hieronymus alibi legat: & Psalmo 41. ad Deum fortem viuum, non ad Deum fontem viuum, similiter vt Hieronymus,

ronymus, legere. Simili quoque modo legit in Psalmo 49. A domibus ^{eburnis} eburneis, quod ille ali-
 bi eburneis, seu elephantinis dixit, & non à domibus graubus. Item in Psalmo 123. legit, vt ipse Hie-
 ronymus alibi, Torrens pertransit super animam nostram, & aquam ^{adversam}, intolerabilem, seu qua
 non subsistat, ex Aquila, Theodotione, & Symmacho: & in 131. ex ^{Hebraeo} factum esse ^{Hebraeo} id est, viduam:
 & in 145. Dominus ^{erudit}, id est, sapientes, facit cecos. Similiter ex veteri instrumento testimonia, vt
 Hieronymus profert, ex editione videlicet Septuaginta interpretum, vt est illud ex Genesi: Ipse ob-
 seruabit caput tuum, & tu obseruabis calcaneum eius: & ex Leuitico: Si inceseritis peruersi coram
 me, incedam & ego peruersus vobis: Et ex Cantico canticorum, Fratruelis, quod est Graece ^{ἀδελφίδης},
 vt Hieronymus alibi semper. Item ex Esaia: Ego Ciuitas firma, Ciuitas quæ oppugnatur: & ex Pro-
 uerbiis: Aquilo ventus durissimus, nomine autem dexter vocatur. Rursus ex Ecclesiastico: Beatus,
 qui in aures loquitur audientis, & cuncta alia similiter. Huius autem meæ sententiæ, ne temere quis
 inuentam eam existimet, auctorem habeo ipsummet Hieronymum, qui se Psalmos Septuaginta in
 conuentu fratrum, qui secum in Bethlehem Domino militabant, quotidie interpretari solitum, in
 libro secundo aduersus Rufinum his verbis prodit: Egone contra Septuaginta interpretes aliquid
 sum locutus, quos ante annos plurimos diligentissime emendatos meæ linguæ studiosis dedi? quos
 quotidie in conuentu fratrum edissero: quorum Psalmos iugi meditatione decanto? tam stultus eram
 vt quod in pueritia didici, senex obliuisci vellem? Vniuersi tractatus mei horum testimoniis texti
 sunt. Commentarii in duodecim Prophetas, & meam, & Septuaginta editionem edisserunt. Hacten-
 us Hieronymus. Quod autem ex Hebraico Psalterium ipsum Hieronymus verterit, non solum ipse
 Hieronymus libro secundo aduersus Rufinum id attestatur, verum etiam multo illustrius, pleniusque
 in Epistola ad Sophronium id prodit. De qua re D. Augustinus Epistola 140. ad Audacem,
 ita scribit: Psalterium à S. Hieronymo translatum ex Hebræo non habeo. Nos autem
 non interpretati sumus, sed codicum Latinorum nonnullas mendositates ex
 Græcis exemplaribus emendauimus. Hoc autem illud esse creditur,
 quod in fine huius septimi voluminis positum fuit, & ita pro-
 co à cunctis Hebraicæ linguæ eru-
 ditus citatur.

HIERON
 M. 78.

DH
15

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

